

HÁTTÉRANYAG

az Árnyékkormány részére

Az orosz-ukrán háború aktuális fejleményeiről, az oroszok részleges mozgósításáról, a háború kiterjesztéséről, valamint a NATO ezzel kapcsolatos pozíciójáról

A háború jelenlegi állása

A háború kitörése előtt Ukrajna 600 ezer négyzetkilométeres teljes területéből 44 ezer volt az oroszok által ellenőrzött terület, ami az ország teljes területének 7%-át tette ki (ezek a területek a Krím-félsziget, valamint a “Donyecki Népköztársaság” és a “Luhanszki Népköztársaság” – a két hasonló nevű megye részeként). A háború 2022 februári kirobbanását követően az oroszok által ellenőrzött területek gyarapodásnak indultak, és nyáron Zelenszkij elnök már azt nyilatkozta, hogy az orosz csapatok 120 ezer négyzetkilométert, Ukrajna 20%-át tartják megszállva.

Ugyanakkor az ukránok szeptember első felében a harkivi területen megindított meglepetés-ellentámadásukkal visszafoglaltak 8 (az amerikai Institute for the Study of War think tank szerint 9) ezer négyzetkilométert, amely az oroszok által megszállt terület 7, az ország területének pedig alig több mint 1%-a. Ezzel az ukránok nagyjából 70 kilométer mélységig hatoltak be az oroszok által ellenőrzött területekre. Mindezek mellett a hadműveletek nyomán helyreállították a zaporizzsjai atomerőmű vezetőkeit és nagy mennyiségű orosz fegyvert zsákmányoltak. Vélhetőleg az ukrán sikerek, valamint az orosz hadseregnek a veszteségek okán nyár óta fennálló létszámihiánya miatt Vlagyimir Putyin elnök szeptember 21-én bejelentette, hogy behívják harcolni az orosz tartalékos katonákat.

Fontos, hogy szeptember 23. és 27. között az oroszok várhatóan négy megszállt ukrán megyében az oroszok népszavazásokat terveznek tartani. Ezek elméletben népszavazások, amik arra lesznek jók, hogy Oroszország ezekre hivatkozva is legitimálja az érintett területek annektálását (amit az oroszokon kívül senki nem fog elfogadni legitimnek). Ezzel a lépéssel a Putyin a későbbiekben azt is remélheti, hogy a “föderáció területének védelmére” hivatkozva könnyebben vetheti majd be a háborúban az újonnan behívott tartalékos katonákat. A népszavazásokkal kapcsolatban Zelenszkij még augusztus elején azt mondta, hogy Kijev és szövetségesei nem fognak béketárgyalásokba bocsátkozni, ha Moszkva népszavazásokat tart a megszállt területeken. Az EU pedig úgy reagált ezekre, hogy azok további korlátozó intézkedéseket vonhatnak maguk után.

Az orosz részleges mozgósítás és a háború kiterjesztése

Putyin szeptember 21-án szerdán reggel jelentette be az orosz tartalékos katonák behívását. Az országnak hivatalosan kétmillió tartalékos katonája van, de azt nem tudni, hogy valójában mennyien vannak az országban. A haderő jelentős részét a szárazföldi egységek képezik, amelyek teljes látszáma 320 ezer fő, amelynek jelentős része már megjárta az ukrán frontot, ugyanakkor a hadsereg rotációs és egyéb más problémákkal is küzd.

A tartalékosok Oroszországban azok, akiknek már van valamilyen katonai tapasztalata. A

tartalékosok visszahívása eddig önkéntes alapon történt, ugyanakkor nagyon fontos, hogy Putyin jelenlegi bejelentése kötelezővé teszi a bevonulást. Azt egyelőre nem tudni, hogy hány tartalékost fognak vagy tudnak most ténylegesen egyszerre mozgósítani, mivel:

- minden tartalékosnak kell egy emlékeztető kiképzés, amihez szükség van laktanyára és infrastruktúrára, ezek kapacitása viszont véges
- a katonákat valamilyen beosztás szerint hívják be (Szergej Sojgu védelmi miniszter szerint a bejelentés 300 ezer ember frontra küldését jelentheti, és főleg a tapasztaltakat mozgósítják)
- az oroszok maguk is menekülnek a részleges mozgósítás elől, ami tovább csökkenti a potenciálisan elérhető tartalékosok számát - Putyin bejelentése után pár órával az Oroszországból induló repülőjáratokra szóló jegyek szinte mind elfogytak, mivel vélhetően egyre többen tartanak attól, hogy egyes harcképes korú férfiak a későbbiekben nem hagyhatják el az országot
- Putyin elnök ígérete szerint a mozgósítás nem érinti majd a jelenlegi sorkatonákat.

Tehát mindezek miatt a mozgósítás nem azt jelenti, hogy egyszerre behívják kétfélmillió embert, még az oroszok szerint sem. Rácz András Oroszország-szakértő szerint a mozgósítás nem fog alapvető változást hozni a háború jellegében. Az oroszok várhatóan továbbra is a felőrlésen alapuló technikát fogják alkalmazni, aminek célja az elfoglalt területek megtartása és Donyeck megye teljes elfoglalása. Ugyanakkor a tartalékosok bevonásával a haderő még nem lesz alkalmas arra, hogy új frontokat nyissanak, vagy hogy újra megtámadják Kijevet.

Az elmúlt hónapok katonai kudarcai miatt az oroszországi vezetésben több kritika is érte Putyint. A liberális technokraták deeszkalációt és a háború befejezését sürgették, míg mások keményebb fellépést és általános hadkötelezettséget sürgettek. Putyin eddig igyekezett a két álláspont között lavírozni és korlátozottabb eszközöket bevetni. Ugyanakkor a mostani bejelentés emiatt orosz belpolitikai kontextusban értelmezhető úgy, hogy az ukrán ellentámadások miatt az elnök a keményvonalas "háják" oldalára állt.

A bejelentés hatására Oroszországban tüntetések is kirobbantak, amiket a rendőrök igyekeztek megállítani. A tüntetők akár 15 év börtönbüntetésre is számíthatnak (tavasz óta már eddig is több ezer olyan személyt tartóztattak le az országban, akik részt vettek a háborúellenes tüntetéseken). Emellett egy sorkatonaság elleni internetes petíciót is létrehoztak, amit eddig több mint 140 ezren írtak alá.

Az EU és a NATO pozíciója

Putyin legújabb lépései, a mozgósítás bejelentése és a nukleáris fegyverek bevetésével való fenyegetőzés a NATO főtitkára szerint veszélyes és meggondolatlan lépések. A második világháború óta először most fordult elő, hogy Oroszország mozgósítja tartalékosait, ami nem érte meglepetésként a NATO-t, ugyanakkor Jens Stoltenberg szerint ez tovább fokozza a konfliktust. A főtitkár Putyin lépéseit úgy értelmezi, hogy a háború nem Putyin elképzelései szerint zajlik, és hogy az orosz elnök elszámította magát (ezt az álláspontot képviseli Zelenszkij ukrán elnök is).

Putyin atomfegyverekkel kapcsolatos bejelentéseit a főtitkár úgy kommentálta a Reutersnek, hogy gondoskodni fognak arról, hogy Moszkvában ne legyen félreértés azzal kapcsolatban, hogyan fognak reagálni. A legfontosabb az, hogy megakadályozzák az ilyen jellegű fegyverek bevetését, ezért is beszéltek nagyon világosan az oroszokkal való kommunikációban a példátlan következményekről. A főtitkár azt is mondta, hogy a legfontosabb most az, hogy nyugodtak maradjanak, és ne menjenek bele egy nukleáris retorikába. Szerinte a háború befejezésének egyetlen módja, hogy bebizonyítsák, hogy Putyin nem fog nyerni a csatatéren, és ha ezt az orosz elnök is realizálja, akkor le kell ülnie tárgyalnia Ukrajnával egy megfelelő békemegállapodásról.

A friss fejleményekre az EU is reagált. Az uniós külügyminiszterek szerdán rendkívüli ülést tartottak, amelynek nyomán Josep Borrell külügyi főképviselő az ENSZ Közgyűlésének New York-ban tartott ülése után újságírók előtt kijelentette, hogy meg fogják vizsgálni újabb korlátozó intézkedések bevezetését, amelyek magánszemélyekre és bizonyos iparágakra fognak vonatkozni, ugyanakkor a végső döntést egy formális ülésen fogják meghozni. Az említett ENSZ Közgyűlésen egyébként Zelenszkij arról beszélt, hogy Oroszország nem gondolja komolyan a tárgyalásokat, és hogy további szankciókkal kellene szembenéznie, és az ENSZ-nek meg kell fosztania Moszkvát a Biztonsági Tanács állandó tagjaként betöltött befolyásos szerepétől.

Orbán Viktor legutóbbi megnyilvánulása a témában

Éppen a mozgósítás bejelentése napján tartották meg a Fidesz-KDNP első kihelyezett frakcióülését Balatonalmádiban. Orbán Viktor itt tartott beszédének középpontjában a háború és a szerinte elhibázott brüsszeli szankciók álltak. Orbán szerint a háború már nem lokális, mert azt a szankciók globális gazdasági háborúvá változtatták, ami el fog húzódni, ezért fontos lesz Magyarország számára a biztonság, valamint a gazdasági és nemzeti szuverenitás védelme.

A miniszterelnök nem mulasztotta el kiemelni, hogy a brüsszeli szankciók tehetnek az energiahordozók árának megemelkedéséről, valamint hogy ha megszüntetnék a szankciókat - amelyek szerinte több kárt okoztak Európának, mint Oroszországnak, és amiket a brüsszeli bürokraták erőltettek Európára, a magyar baloldal pedig támogatja őket - az árak rögtön megfelelődnének, és az infláció is csökkenne. Éppen emiatt arra szólította fel a frakció tagjait, hogy tegyenek meg mindent azért, hogy Európa legkésőbb az év végén visszavonja a szankciókat. Orbánék tehát tartják az eddigi kommunikációs irányt, és a mozgósítás ellenére se mennek szembe Putyin politikájával.

2022 szeptember 26.